

JINT SHERPA
voor wie meer wil doen

SONAR

BRENG
MENSENRECHTEN IN
HET **JEUGDWERK** AAN
DE OPPERVLAKTE

SONAR

BRENG
MENSENRECHTEN IN
HET JEUGDWERK AAN
DE OPPERVLAKTE

7 MENSENRECHTENTEMPERATUUR VAN
HET JEUGDWERK

22 JEUGDWERKERS AAN HET WOORD

31 HOE WERK JE AAN EEN
MENSENRECHTENCULTUUR?

38 12 KANT-EN-KLARE WERKVORMEN

Maak mensenrechten zichtbaar!

VIND JIJ MENSENRECHTEN ...

SUPERBOEIEND?

EEN OVERWELDIGEND
EN ZWAAR THEMA?

BELANGRIJK?

VER VAN MIJN
BED - SHOW

NOG ONBEKEND EN
ONBEMIND?

VRAAG JIJ JE ALS JEUGDWERKER AF:

Wat kan ik doen rond mensenrechten in mijn jeugdwerking?

Hoe kan ik daarover in gesprek gaan met mijn jongeren?

Welke concrete werkvormen kan ik gebruiken?

DAN IS DEZE SONAR IETS VOOR JOU!

Een sonar is een versterkend instrument dat je helpt om dingen die zich onder het wateroppervlak bevinden, zichtbaar te maken. De toolkit SONAR maakt zichtbaar hoe jij nu al elke dag stappen zet voor mensenrechten. Want als jeugdwerker draag je vaak al op verschillende manieren je steentje bij aan de realisatie van mensenrechten van jongeren. Daarnaast geeft SONAR je inspiratie om kleine en grote stappen te zetten in de verdere realisatie van mensenrechten in het jeugdwerk.

Kortom, zet je innerlijke 'sonar' op scherp en breng mensenrechten in het jeugdwerk aan de oppervlakte!

VOOR WIE IS DEZE TOOLKIT?

Ben je jeugd(welzijns)werker, hoofdanimator, instructeur in het jeugdwerk, jeugdleider, sociaal-cultureel werker of vrijwilliger?

Zet je internationale of lokale vrijetijdsprojecten op met of voor jongeren?

Ontwikkel je vorming voor jongeren of werk je rond jeugdinformatie?

Deze toolkit is er voor iedereen die zich vrijwillig of professioneel inzet in de jeugdsector met jongeren tussen 12 en 30 jaar.

WAARUIT BESTAAT DE SONAR TOOLKIT?

De toolkit bestaat uit dit boekje, 12 werkvormen, een poster en mensenrechtenkaarten.

Alle materiaal is gratis beschikbaar op jint.be/sonar

DOORHEEN DIT BOEKJE GEBRUIKEN WE VERSCHILLENDE SYMBOLEN:

INZOOMEN

We bekijken iets van nabij.

ACTIE

Dit is een werkvorm om uit te voeren in jouw werking.

REFLECTIE

Je gaat alleen of samen met andere jeugdwerkers op zoek naar een antwoord.

TIPS & TRICKS

Concrete voorbeelden en tips.

De mensenrechtentemperatuur van het jeugdwerk

Meet de mensenrechtentemperatuur van jouw jeugdwerkorganisatie!

Gebruik de werkvorm **'DE VLAM ERIN'** (jint.be/sonar) en ga na of de uitspraken ook voor jouw jeugdwerking kloppen.

Hou alle personen mee in het achterhoofd: jongeren, vrijwilligers, professionals, leidinggevendenden, bestuurders, enzovoort. Antwoord zo eerlijk mogelijk en tel aan het eind jouw scores bij elkaar.

Evalueer de score en probeer met je jeugdwerking een korte lijst van acties op te stellen.

Wil je eerst meer weten over mensenrechten en hoe ermee aan de slag te gaan? Lees dan zeker verder.

Lig jij soms wakker van je goed in je vel voelen, gelijke kansen, veilige buurten, toegankelijk openbaar vervoer of financiële problemen? Droom jij van actie voor een gezond milieu, sterk onderwijs, vrije tijd voor iedereen? Heb jij een sterke mening en weet jij die ook te brengen of andere mensen mee te nemen in jouw verhaal?

De kans is groot dat je deze vragen wel herkent vanuit je dagelijkse leven. Maar wist je ook dat heel wat van deze zaken mensenrechten zijn? De meeste mensen weten wel dat mensenrechten bestaan, maar kunnen deze niet altijd benoemen.

Waarom zijn mensenrechten belangrijk voor jou als jeugdwerker?

BEWUSTZIJN

Jongeren zijn zich niet altijd bewust van hun mensenrechten. Ook bij jeugdwerkers is dat soms het geval. Zonder de garantie van rechten zouden we nochtans heel wat beperkingen ervaren. Mensenrechten komen bovendien vaak pas ter sprake wanneer ze **niet gerespecteerd of ingeperkt worden**. Dikwijls merken we ze dus pas op als het te laat is. Laat als jeugdwerker mensenrechten meer aan bod komen en integreer ze in je houding en werking. Dan help je dit misschien te voorkomen en zorg je dat jongeren ook zelf begrijpen waarom mensenrechten belangrijk zijn in hun leven.

KRITISCHE BURGERS

Werken rond mensenrechten heeft een **enorme meerwaarde** voor ieder van ons en in het bijzonder voor jongeren. Jeugdwerk gebaseerd op mensenrechten biedt jongeren de kans om in te gaan tegen mensenrechtenschendingen, leert hen op hun strepen staan en stilstaan bij (on)rechtvaardige behandeling(en). Evengoed helpt het mensenrechtenkader om meer begrip te krijgen voor de situatie van anderen. Zo leren jongeren om mensenrechtenkwesties die hen niet persoonlijk raken ook aan te kaarten. Kortom, **werken aan mensenrechten creëert kritische burgers in de samenleving**. Jongeren ondervinden hoe ze verschillende belangen, van zowel volwassenen als kinderen en jongeren, kunnen verzoenen.

BIJLEREN OVER JEZELF EN DE WERELD

Een mensenrechtenbril opzetten helpt ons om in te zien dat we **op meer recht hebben dan we oorspronkelijk dachten**. Zo draait het recht op participatie niet enkel om stemrecht uitoefenen, maar ook om je mening geven in situaties die je aanbelangen. Door jongeren de kans te geven zelf aan de slag te gaan in onze samenleving leren ze enorm veel bij over zichzelf, elkaar en de wereld. Daar komt nog bij dat jij, als jeugdwerker, ook veel van hen kan leren.

SAMENWERKEN AAN DE SAMENLEVING

Werken aan mensenrechten is ook een **leerproces** voor jezelf als jeugdwerker. Je gaat na op welke manier je de noden en vragen die jongeren hebben kan verbinden met mensenrechten. Ook stel je in vraag of je misschien niet te veel, of zelfs enkel, vanuit je eigen (werk)context en jeugdwerking vertrekt. Je leert over het muurtje te kijken en actief **samenwerkingen** aan te gaan met anderen en zo elkaar te versterken. Hoe meer jeugdwerkers aan de slag gaan met mensenrechten, hoe meer erover wordt gepraat en hoe concreter ze worden.

Er bestaan ook misverstanden en vooroordelen over mensenrechten. Wat denk jij?

“MENSENRECHTEN, DAT IS IETS VOOR JURISTEN. DAT IS VEEL TE TECHNISCH EN ABSTRACT VOOR EEN JEUGDWERKER.”

JA

dat vind ik ook

Als je mensenrechten zegt, denken de meeste mensen in eerste instantie aan iets juridisch. Maar mensenrechten vind je niet enkel terug in wetten of verdragen. Ze gaan ook over jouw basishouding als jeugdwerker en de manier waarop jij met jongeren omgaat. In jeugdwerk leren jongeren door te ervaren en door zelf te doen. Jeugdwerkers vinden vaak dat jeugdwerk niet te formeel moet zijn. Daarom ontwikkelden we twaalf werkvormen waarbij je op een leuke manier mensenrechten kan ontdekken.

Ga naar pagina 38 en ga van start!

NEE

ook jeugdwerk is een mensenrechtenberoep

Net zoals op school, in de bus, op de fiets of bij jongeren thuis, komen tijdens jeugdwerkcontroeringen mensenrechten naar boven. Er spelen thema's zoals respect voor elkaar, vrije mening, gelijkheid en non-discriminatie. Iets in handen nemen, deelnemen en participatie staan er centraal. Jeugdwerkers werken dus dagelijks aan een rechtvaardige en waardige omgeving voor jongeren. Als jeugdwerker zet je goede voorbeelden in de verf, maar kaart je ook wantoestanden aan of kom je in actie voor jongeren in een kwetsbare positie. Op deze manier zorg je ervoor dat mensenrechten meer besproken worden onder jongeren, jeugdwerkers en beleidsmakers.

Aan de slag? Ga naar pagina 31 en leer meer over hoe je zo'n mensenrechtencultuur kan bereiken.

Onder de waterspiegel: de maatschappelijke betekenis van mensenrechten

De metafoor van de ijsberg toont aan dat mensenrechten meer zijn dan alleen iets juridisch. Boven de waterspiegel heb je het (beperkte) zichtbare deel: wetgeving, regels, en beleidsteksten zijn tastbaar. Maar wat betekent dit in de praktijk? Het belangrijke deel onder water gaat over de **maatschappelijke betekenis** van mensenrechten. Dit is de manier waarop jeugdwerkers met jongeren omgaan. Het zijn onze waarden, houdingen, gedrag, cultuur en overtuigingen. Die zijn minstens zo invloedrijk, maar blijven vaak verborgen of onbenoemd. Onze visie op kinderen en jongeren heeft echter een enorme impact op hoe we in de praktijk met hen werken.

Aan de slag gaan rond mensenrechten in het jeugdwerk helpt om het onderste van de ijsberg zichtbaar te maken en mensenrechten aan de oppervlakte te brengen. **Zo vormen mensenrechten een basis om respectvol met elkaar om te gaan, in dialoog te gaan en actie te ondernemen. Kortom, een mensenrechtencultuur in het jeugdwerk.**

3 MISVERSTANDEN OVER MENSENRECHTEN

... JE HEBT ZE PAS NODIG ALS
JE IN DE PROBLEMEN ZIT.

... DAT GAAT OVER EXTREME SITUATIES DIE VOOR
ONS IN BELGIË NIET VAN TOEPASSING ZIJN.

... IEDEREEN VULT DIE
TOCH HETZELFDE IN

JURIDISCHE BETEKENIS

BELEID

WETTEN & REGELGEVING

WAARDEN

GEDRAG

HOUDINGEN

CULTUUR

OVERTUIGINGEN

MAATSCHAPPELIJKE BETEKENIS

Wat zijn mensenrechten?

Geef jouw definitie. Een mensenrecht is .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Hoe goed ken jij de mensenrechten?
Doe de mensenrechtenquiz!

Gelden mensenrechten
voor iedereen ter
wereld?

Ja

Nee

Welk recht is geen
mensenrecht?

Recht om te trouwen

Recht op leven,
vrijheid, veiligheid

Recht om jezelf te
verdedigen

Welk mensenrecht is het belangrijkste: recht op voeding of recht om niet gediscrimineerd te worden?

- Recht op voeding, want zonder eten kan je niet overleven
- Beide, alle mensenrechten zijn even belangrijk
- Recht om niet gediscrimineerd te worden, want anders kan je op heel wat rechten geen aanspraak maken

In welk jaar werd het Kinderrechtenverdrag goedgekeurd?

- 1989
- 1945
- 1960

Op welke dag vieren we de Dag van de Mensenrechten?

- 9 januari
- 10 mei
- 10 december

Welk recht is een kinderrecht?

- Recht op onderwijs
- Recht op vrije tijd
- Recht om je mening te zeggen
- Alle hierboven beschreven rechten

Lees de antwoorden op pagina 42.

Alle mensen over de hele wereld hebben dezelfde basisrechten: **mensenrechten**. Ze gelden ongeacht wie je bent, hoe je eruitziet, hoe oud je bent, wat je doet en waar je woont. Mensenrechten moeten mensen beschermen én ervoor zorgen dat iedereen een goed leven kan leiden.

Deze rechten vind je terug in de **mensenrechteninstrumenten**. Deze regels, wetten en beleidsdocumenten beschrijven niet alleen de basisrechten waarop iedereen recht heeft, maar geven ook aan hoe die rechten kunnen gerespecteerd en beschermd worden.

Zo bestaat er de **Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties (VN)**. Dit is geen juridisch bindend document, maar wel een belangrijke standaard en basis voor heel wat (inter)nationale wetten en verdragen. Maar niet alle mensenrechten staan erin! Er zijn nog heel wat andere instrumenten die mensenrechten vastleggen en er zijn uiteraard ook juridisch bindende internationale documenten. Dit kunnen bijvoorbeeld verdragen en conventies zijn, zoals het Kinderrechtenverdrag of de Conventie van Genève. Je kan een overzicht vinden op jint.be/sonar

Wil je meer weten over de herkomst van mensenrechten?

Bekijk op jint.be/sonar de video van mensenrechtenorganisatie Amnesty International.

Mensenrechten zijn:

Universeel; omdat ze voor alle mensen op de wereld van toepassing zijn, ongeacht hun leeftijd, geslacht, taal, huidskleur, woonplaats, activiteiten, politieke of andere opinies en ongeacht hun religieuze, culturele, nationale of etnische achtergrond.

Onvervreemdbaar; omdat de basisrechten van mensen nooit kunnen worden weggenomen. Je kan ze niet 'kwijtraken' want ze zijn altijd aan jou verbonden omdat je een mens bent.

Ondeelbaar, onderling afhankelijk en onderling verbonden; omdat alle rechten even belangrijk zijn. Als je één mensenrecht ontkent, dan breng je een ander in het gedrang. Als bijvoorbeeld het recht op onderdak niet gegarandeerd is, zal een persoon zijn recht op onderwijs moeilijk kunnen realiseren. Als je daarnaast werkt aan de vervulling van één recht, dan worden er vaak meteen ook andere rechten deels of helemaal vervuld. Zo kan de realisatie van het recht op onderwijs, tegelijk het recht op participatie mogelijk maken.

Kinderrechten: mensenrechten van kinderen en jongeren

Mensenrechten, enkel iets voor volwassenen? Helemaal niet! We hebben allemaal dezelfde basisrechten. Het enige wat we ervoor moeten doen is geboren worden en dus 'mens' zijn. Kinderen en jongeren zijn mensen (logisch toch..?!) en kunnen dus ook beroep op mensenrechten. Toch hebben minderjarigen vaak meer zorg en bescherming nodig dan volwassenen. Ze leren elke dag veel bij, zijn in volle ontwikkeling en hebben een eigen mening die ze willen delen. Daarom hebben zij aanvullende specifieke basisrechten: kinderrechten. Kinderrechten zijn gemaakt om iedereen jonger dan 18 jaar te beschermen en te ondersteunen. Daarnaast zorgen ze ervoor dat kinderen ten volle kunnen deelnemen aan de samenleving en gehoord en serieus genomen worden bij zaken die hen aangaan.

Kinderrechten vind je terug in het **Kinderrechtenverdrag**.

Het Kinderrechtenverdrag is op 20 november 1989 aangenomen door de Verenigde Naties. Dit verdrag is ook in België ondertekend en van kracht. Het verdrag bestaat uit 54 artikelen, die traditioneel worden onderverdeeld in drie categorieën (ook wel bekend als de 'drie P's'):

Protectie of bescherming: deze groep van rechten beschermt kinderen tegen de keuzes en macht van anderen (bijvoorbeeld bescherming tegen misbruik en verwaarlozing).

Provisie of voorzieningen: deze rechten geven toegang tot diensten en voorzieningen (bijvoorbeeld zorg, scholen).

Participatie: deze rechten erkennen minderjarigen als volwaardige burgers die beslissingen kunnen nemen over hun eigen leven, waarbij rekening wordt gehouden met leeftijd en maturiteit.

In deze toolkit verwijzen we telkens naar mensenrechten, maar nemen daarbij ook kinderrechten mee in het vizier.

Welke mensenrechten hebben jongeren?

Er zijn ongeveer honderd mensenrechten en nog meer als we er regionale en nationale mensenrechteninstrumenten bijnemen.

De mensenrechtenposter op pagina 18-19 toont rechten die belangrijk zijn voor jongeren en voor het jeugdwerk en is gebaseerd op de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens.

Wil je enkel aan de slag met kinderrechten?

Je vindt de Kinderrechtenposter van de Kinderrechtencoalitie in Vlaanderen via jint.be/sonar

Heb jij toegang tot alle rechten?

Beleef een doorsnee dag eens van dichtbij. Ga naar pagina 18-19 en zoek voorbeelden van rechten. Maak je gebruik van deze rechten? Voorbeelden genoeg: ontbijt (recht op een gezond ontbijt), werk gaan (recht op een inkomen dat je kan overleven), naar school gaan (recht op onderwijs),

Welke rechten zijn niet vanzelfsprekend voor de jongeren waarmee jij werkt?

Neem een blad papier en verdeel dit in twee delen. Beschrijf links een jongere die toegang heeft tot deze rechten. Beschrijf daarna rechts een jongere uit jouw werking die weinig of geen toegang heeft tot deze rechten. Denk bijvoorbeeld aan jongeren die bang zijn om zich uit te spreken, en jongeren die daar geen moeite mee hebben. Of jongeren die zich onveilig voelen om 's avonds na een activiteit naar huis te fietsen en anderen die daar niet wakker van liggen. Wat valt je op? Kan jij de situatie voor de jongere die geen toegang heeft tot een mensenrecht veranderen? Zo ja, op welke manier?

Om te leren over mensenrechten hoef je als begeleider **geen expert** te zijn. Werken aan mensenrechten is het sterkst, wanneer je vertrekt vanuit de ervaringen van de jongeren zelf. Wil je hiermee graag aan de slag?

Neem een kijkje bij deze werkvormen op jint.be/sonar:
'TUSSEN VIER MUREN' & **'ADVOCAAT VAN DE DUIVEL'**

Kijk ernaar en pak ze vast!

Mensenrechten worden vaak als iets abstracts gezien. Een visualisatie ervan kan helpen om ze te leren kennen, begrijpen en erover in gesprek te gaan.

Op jint.be/sonar vind je een printvriendelijke versie van de mensenrechtenposter én van 24 afzonderlijke mensenrechtenkaarten, met visuals op maat van jongeren.

BESCHERMING IN TIJDEN VAN OORLOG EN NOODSITUATIES

RECHT OM TE TROUWEN MET WIE JE WILT EN EEN GEZIN STICHTEN.

RECHT OP WERK NAAR KEUZE, MET EEN EERLIJK LOON.

VRIJHEID VAN DENKEN EN RELIGIE

RECHT OP LEVEN, VRIJHEID EN VEILIGHEID.

RECHT OP VOLDOENDE INKOMEN

RECHT OP VERENIGING

VERBOD OP SLAVERNIJ

VERBOD OP MARTELEN

RECHT OP VRIJE MENINGSUITING

RECHT OP RUST, VRIJE TIJD EN BETAALDE VAKANTIE.

RECHT OP EEN BEHOORLIJKE LEVENSTANDAARD

RECHT OP PRIVACY

RECHT OP EIGENDOM

RECHT OM TE
GENIETEN VAN
KUNST EN CULTUUR.

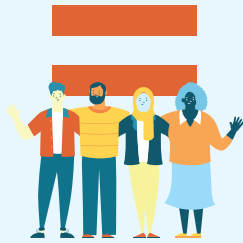
RECHT OP ERKENNING
DOOR DE WET

RECHT OP EEN EERLIJK PROCES
EN TOEGANG TOT DE RECHTER

RECHT OP SOCIALE
ZEKERHEID

VRIJHEID EN GELIJKE RECHTEN

RECHT OP EEN
NATIONALITEIT.

RECHT OP
ONDERWIJS

RECHT OM MEE TE DOEN
MET VERKIEZINGEN

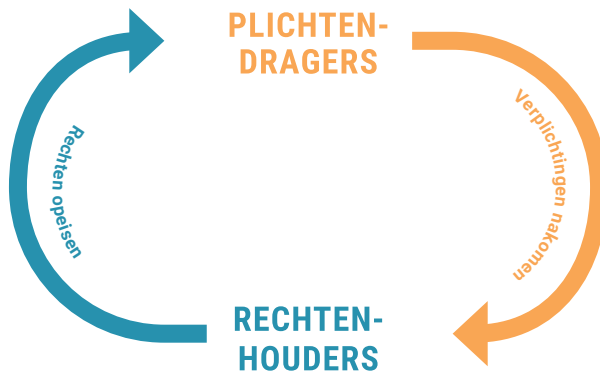
RECHT OM JE TE VERPLAATSEN
IN JE LAND, MAAR HET OOK TE
VERLATEN

VERBOD OP
DISCRIMINATIE

Wie moet de rechten van jongeren beschermen?

Waar er rechten zijn, zijn er ook verantwoordelijkheden of verplichtingen. Bij mensenrechten spreken we van plichtendragers enerzijds en rechtenhouders anderzijds.

De overheid en verantwoordelijken zoals jeugdwerkers, maar ook ouders, leerkrachten, politie, rechters of voogden, zijn dragers van plichten – dat wil zeggen dat zij plichten of verplichtingen hebben om **de rechten van jongeren te respecteren, te beschermen en na te leven**. Rechten worden vaak 'ontkend' of niet gerealiseerd omdat diegenen die verantwoordelijk zijn, de **plichtendragers**, ze niet mee helpen realiseren.

RESPECTEREN

Dit betekent dat je de rechten van jongeren niet beperkt of je niet onnodig inmengt.

BESCHERMEN

Dit betekent dat je actief optreedt wanneer een individu of een groep rechten (dreigt te) schenden van jongeren.

NALEVEN

Dit betekent dat je maatregelen neemt zodat jongeren hun rechten kunnen uitoefenen

Daarnaast heb je ook **rechtenhouders**, in dit geval de jongeren in het jeugdwerk waarin jij actief bent. Zij kunnen de plichtendragers actief ter verantwoording roepen als hun rechten niet gerespecteerd worden. Personen jonger dan 18 jaar hebben vaak de steun van volwassenen nodig om dit te doen. Jij kan hier dus een rol spelen als jeugdwerker.

Jongeren hebben naast de rechten waarover ze beschikken, ook de verantwoordelijkheid om de rechten van anderen te respecteren.

Daag uit en ondersteun!

Jouw jeugdwerkorganisatie kan plichtendragers zoals ouders, lokale politici, scholen of de politie uitdagen om hun verantwoordelijkheden op te nemen. Daarnaast kan je de rechtenhouders, de jongeren dus, ondersteunen om op te komen voor hun rechten en die van anderen.

Jeugdwerkers aan het woord

Mensenrechten en jeugdwerk zijn nauwer verbonden dan je denkt. Jeugdwerk wil ruimte creëren voor jongeren om te ontmoeten, te ontdekken, te leren van elkaar en om ervaringen uit te wisselen. In dit deel van de toolkit laten we jeugdwerkers aan het woord om te vertellen hoe zij met mensenrechten aan de slag gaan

Het recht om je mening te geven en te participeren

Een mensenrechtenaanpak vertrekt vanuit de leefwereld van jongeren. Je stimuleert hen om zelf actief aan te geven wat hun ervaringen en noden zijn. Zo kunnen ze zelf ervaren welke rechten ze hebben en welke van hun rechten misschien worden geschonden. Jeugdwerk biedt kansen aan jongeren en heeft een sterke focus op participatie. Mensenrechten nodigen uit om de balans te zoeken tussen participatie en bescherming. Een jeugdwerker die vertrekt vanuit mensenrechten, vertrouwt jongeren in wat ze kunnen en ondersteunt ze in wat ze (nog) niet kunnen.

“Er wordt maar al te vaak gesproken óver jongeren in plaats van mét jongeren. Het jongerencongres laat dan ook de jongeren zelf aan het woord. Zij zijn immers expert van hun eigen leefwereld.”

Website Uit De Marge, Steunpunt voor jeugdwerk en jeugdbeleid met kinderen en jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie

“We gaan samen op zoek: wat maakt hen gelukkig of waarvan worden ze droevig? En wat willen ze veranderen in de maatschappij? We werkten zes maanden rond de thema’s armoede, natuur en milieu, wonen. Jongeren gingen daar zelf mee aan de slag en uitten bezorgdheden, gaven signalen en wisselden met elkaar uit.”

“We praten met jongeren, maken hen bewust en geven hen een plaats om hun eigen verhaal kwijt te kunnen. We denken er ook aan om projecten te doen in jeugdgevangenissen of in de armste buurten van Vlaanderen.”

Fatih, jeugdwerker
Graffiti, cultuur-artistieke
experimenteerplek

Toegang tot informatie op maat is essentieel om een mening te vormen, zeker voor jongeren in kwetsbare posities. Maar ook om je mensenrechten te realiseren, is toegang tot informatie erg belangrijk. Heel wat jongeren krijgen nog steeds te weinig informatie over hun mensenrechten. Ze kunnen ze vaak niet benoemen en er dus ook niet voor opkomen of ze beschermen.

“We bieden heel wat sensibiliserende info aan afdelingen om met mensenrechten aan de slag te gaan. Zo is er op onze animatorcursus een vorming over moeilijke situaties, waar pesten uitgebreid besproken wordt.”

Ian, pedagogisch medewerker KLJ, jeugdbeweging

Michiel, procesbegeleider KIYO, ngo met focus op youth empowerment in België en internationaal

“Via het project Action4Rights (A4R) begeleiden wij jongeren in het identificeren van schendingen van rechten in hun omgeving en hoe ze deze situatie kunnen aankaarten of bijdragen aan een verbetering.”

“Door jongeren het recht op participatie te laten ontdekken, komen ze te weten dat participatie veel meer is dan gaan stemmen. Ik merk dat ze dan gemotiveerder zijn om hun ideeën te delen en zelf met oplossingen te komen voor maatschappelijke uitdagingen.”

Milan, Europees jongerenvertegenwoordiger (2018-2020) bij de Vlaamse Jeugdraad, officiële adviesraad van de Vlaamse Regering over alle domeinen die kinderen, jongeren en hun organisaties aanbelangen

Het recht op gelijkheid en non-discriminatie

Daarnaast heeft jeugdwerk dat vertrekt vanuit mensenrechten ook aandacht voor diversiteit en wordt er expliciet ingezet op gelijkwaardigheid en non-discriminatie.

Dat betekent dat je elke vorm van discriminatie actief aanpakt of het nu gaat om discriminatie op basis van geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, (politieke) denkbeelden, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of status. In de praktijk gaat het erom dat je als jeugdwerker jongeren met diverse achtergronden samenbrengt en je aanpak of werkvormen aanpast op hun maat.

“Wat wij erg belangrijk vinden is vrije meningsuiting. Daarbij gebruiken we creatieve methodes zodat jongeren zich kunnen uiten en het gevoel hebben dat ze kunnen zijn wie ze zijn, los van taal en beperkingen. We doen ook veel projecten met vluchtelingen en nieuwkomers.”

Fatih, jeugdwerker
Graffiti, cultuur-
artistieke
experimenteerplek

“We organiseren uitwisselingen tussen jongeren uit België en Brazilië. Afro-Braziliaanse jongeren ervaren een hoge graad van discriminatie en willen hier iets aan veranderen. Jongeren in Antwerpen vonden dat op het eerste gezicht geen problematiek die ze wilden aanpakken, maar na uitwisseling met de jongeren uit Brazilië kwamen ze tot het inzicht dat discriminatie wel degelijk een groot probleem is in hun omgeving.”

Michiel, procesbegeleider
KIYO, ngo met focus op youth
empowerment in België en
internationaal

Interculturele ontmoeting: diverse achtergronden, gedeelde waarden

Interculturele dialoog is een belangrijke doelstelling in internationaal jeugdwerk. Mensenrechten vormen een goed startpunt om de dialoog tussen jongeren met diverse achtergronden te stimuleren. Hoe zit dat dan precies?

Mensenrechten zijn geworteld in normen en waarden. Maar die normen en waarden worden zeer verschillend ingevuld; ze verschillen van persoon tot persoon, van land tot land, van religie tot religie en van organisatie tot organisatie. Hoewel er geen pasklare definitie is, zijn velen het erover eens dat mensenrechten twee kernwaarden tot doel hebben; ze gaan over de zoektocht naar menselijke waardigheid en (sociale) rechtvaardigheid. Ze bieden een universeel waarden- en normenkader dat het individuele perspectief overstijgt. Hoewel ook de invulling van deze gedeelde kernwaarden divers kan zijn, gaat het om kernwaarden die verbondenheid over verschillende landen, culturen en religies heen mogelijk maken.

Mensenrechten kunnen helpen om dialoog en verbondenheid te stimuleren in een diverse groep jongeren. Denk maar aan internationale jongerenprojecten die jongeren uit verschillende landen bijeenbrengen. Maar in elk soort jeugdwerk dat gekenmerkt wordt door culturele diversiteit kunnen mensenrechten een houvast bieden als kernwaarden. Ze kunnen een voedingsbodem zijn voor een beter begrip van elkaar én van jouw eigen (al dan niet bevoorrechte) situatie.

Ga zelf eens na bij jouw jongeren of organisatie hoe de waarden waardigheid en rechtvaardigheid ingevuld worden. Hoe kan je ze garanderen in jouw jeugdwerking?

Wil je je verdiepen in intercultureel leren?

Bekijk de Sherpa Blikopener van JINT op jint.be/sonar

Vanuit het recht op non-discriminatie kan je ook actief op zoek gaan naar machtsrelaties die spelen in je organisatie en jongeren hiervan bewust maken. Machtsrelaties tussen jongeren en volwassenen zijn er altijd, maar ook tussen jongeren onderling speelt macht een rol. Dat hoeft niet negatief of gevaarlijk te zijn. Er zijn positieve manieren om hieraan invulling te geven.

Als jeugdwerker is het vooral belangrijk om je ervan bewust te zijn dat deze machtsrelaties bestaan en hoe jij zelf als jeugdwerker met macht omgaat. Bescherm jij kwetsbare jongeren binnen je werking en geef je hen voldoende een stem? Bestaan er drempels voor jongeren om tot je organisatie toegang te hebben?

Macht zichtbaar maken en herverdelen

Machtsrelaties en (scheve) sociale verhoudingen blootleggen en begrijpen is een belangrijk onderdeel van mensenrechteneducatie. Ga op jint.be/sonar naar de werkvormen 'PRIVILEGES TE KOOP' of 'DEMOCRATIE ONDER DRUK' als je als jeugdwerker deze machtsrelaties wil blootleggen en aanpakken.

Het recht op vrije tijd, spel en ontspanning

Iedereen (jong en oud) heeft het recht om deel te nemen aan culturele activiteiten en om te genieten van rust na arbeid. Maar enkel het Kinderrechtenverdrag bevat het recht op vrije tijd, spel én ontspanning. Jongeren moeten vrijwillig een jeugdwerkactiviteit kunnen kiezen die aansluit bij hun persoonlijke interesse(s) en talenten.

“We willen dat iedereen de kans heeft aan Chiro deel te nemen. We vertrekken vanuit de gedachte dat jongeren recht hebben op vrijetijdsbesteding. Maar de diversiteit is zo groot. Het is absurd om te denken dat elk kind de Chiro leuk zal vinden. Dat kan niet.”

“Als je niet weet wat vrije tijd is, weet je ook niet wat je mist. En ken je zeker de weg ernaartoe niet.”

Said Ahmad,
medewerker PIN,
experts in migratie
en integratie

Jasper, educatief
medewerker Chirojeugd
Vlaanderen, jeugdbeweging

“Ik denk dat het een uitdaging is voor jeugdwerkers om het recht op spelen wat vaker bij de kinderen en jongeren zelf te leggen. En wat meer te focussen op het recht op vrije tijd. Kinderen spenderen heel veel tijd op school, waar ze niet de vrijheid krijgen om te doen waar ze zin in hebben. Jeugdwerk heeft daar een aanvullende sleutelrol in. Kauw niet alles voor, prop niet alles vol met ‘activiteiten’. Geef hen tijd en ruimte om eigen keuzes te maken, vervelen is oké.”

Simon, onderzoeker aan de Arteveldehogeschool,
rond het thema ‘de kracht van spelen’

Het recht op vrije tijd hangt ook samen met het recht op een vrije mening. Wanneer jij als jeugdwerker telkens zelf beslist welke spelletjes of activiteiten de jongeren moeten doen, is er onvoldoende ruimte voor hun mening. Jongeren zouden inspraak moeten hebben in de activiteiten en ruimte krijgen om zelf te bepalen waaraan ze willen deelnemen.

Het recht op veiligheid en privacy

Jongeren zouden in diverse jeugdwerkcontexten het gevoel moeten hebben zichzelf te kunnen of mogen zijn. In zo'n ideale omgeving kunnen ze oefenen en ervaringen delen, mogen ze falen, krijgen ze de kans om hun ideeën of gedrag aan te passen of te veranderen. Ze hebben recht op een veilige omgeving zonder fysiek of mentaal geweld. Deze veilige plaats in het jeugdwerk wordt vaak benoemd als een 'safe space'. Het recht op privacy is hierbij essentieel. Als jongeren weten dat ze in alle veiligheid informatie kunnen delen, dan stellen ze zich makkelijker open.

Dries, educatief
medewerker
Wel Jong
jeugdorganisatie voor
en door jongeren die
willen bouwen aan
een gelijkwaardige
samenleving

“Voor mij is de veiligheid van de identiteit van de jongere belangrijker dan herkend en gezien te worden door de brede samenleving. Er zal altijd door elke nieuwe erkenning een andere uitsluiting komen. We zien dat de erkenning, de rechten die we hebben gekregen, de voorbije jaren gestegen is voor LGBTQIA+-jongeren, maar het vertaalt zich niet in de suïcidecijfers. Dat heeft volgens mij te maken met een gebrek aan veiligheid.”

“In onze creatieve rouwgroepen en op ons rouwkamp krijgen jonge mensen in alle vrijheid een stem. Ons motto is ‘alles mag, niets moet’, uiteraard binnen een veilig kader. Jongeren mogen er zonder oordeel hun gevoelens en gedachten delen in een warme sfeer. Hun privacy wordt daarbij goed bewaakt. Wat in de rouwgroep gedeeld wordt, blijft ook in de rouwgroep.”

“De metafoer van het bootje in ons logo maakt mooi duidelijk dat de jongeren die naar onze activiteiten komen op hun tempo en op hun manier met hun verlies mogen leren omgaan. Ze hebben recht op warme zorg en erkenning voor hun pijn.”

Lieve, educatief medewerker Missing You dat lotgenotencontact voorziet voor kinderen en jongeren die iemand dierbaar verloren

Het recht op ontwikkeling

Naast het recht op bescherming, is er ook het recht op ontwikkeling. Zich ontwikkelen houdt in dat jongeren risico's ervaren en onderzoeken. Het evenwicht vinden tussen enerzijds bescherming en anderzijds risico's nemen is niet altijd even makkelijk. Het helpt om te vertrekken vanuit jongeren als actieve deelnemers. Het gaat er dan over hoe we als jeugdwerker samen mét jongeren keuzes maken, in plaats van vóór en óver hen.

Charlotte, medewerker vrijwilligerswerking Bouworde, actieve vrijwilligersreizen voor jongeren tussen 15 en 30 jaar

“Wij geloven dat door jongeren de kans te geven zich als vrijwilliger in te zetten voor allerlei sociale en ecologische projecten wereldwijd, ze enorm veel bijleren: over zichzelf, over de wereld, over in groep werken, enzovoort.”

Conclusie:

mensenrechten zijn er, we moeten ze enkel naar de oppervlakte brengen!

Vaak zijn jeugdwerkers bezig met mensenrechten(thema's), zonder ze expliciet te benoemen. Denk aan jongeren een stem geven, werken aan verschillende vormen van diversiteit, de organisatie toegankelijker maken voor iedereen, jongeren bepaalde informatie meegeven, de kracht van de groep positief inzetten of jongeren op ontdekking laten gaan om zo meer over de wereld te leren.

“Alles wat we doen is een vorm van het realiseren van en leren over kinderrechten. Onze organisatie bouwt aan een vreedvolle en geweldloze samenleving, samen met kinderen en jongeren. In die vrede zit voor ons zowel de afwezigheid van geweld en constructief omgaan met conflict als de omstandigheden die ervoor zorgen dat structureel geweld of onrecht voorkomen wordt. En dus dat mensen- en kinderrechten gerespecteerd worden.”

Katrien, stafmedewerker en coördinator Tumult, jeugdorganisatie die kinderen en jongeren vreedvol wil laten samenleven

“Het is ook een soort buikgevoel dat bij al onze medewerkers aanwezig is. Een intern kompas waarmee we werken.”

Er bestaan nog veel meer mensenrechten

En er zijn ook nog veel meer jeugdwerkers en jongeren met een mensenrechtenverhaal! Nieuwsgierig?

Neem een kijkje bij de voorbeelden vanuit de inspiratienamiddag 'Dubbel Krachtig: jeugdwerk en mensenrechten is machtig' op jint.be/sonar.

Een internationale en solidaire kijk op mensenrechten

Solidariteit met jongeren van wie de rechten geschonden worden, ook over de grenzen heen, is essentieel in een mensenrechtenaanpak. Solidariteit benadrukt de onderlinge verbondenheid tussen mensen en vertrekt vaak vanuit een rechtvaardigheidsgevoel of waarden die we delen. Mensenrechtenproblemen stoppen niet aan de grenzen: denk maar aan het klimaat of oorlog. Mensenrechtenproblemen in andere landen zijn dus geen ver-van-mijn-bed-show.

Solidariteit zit ook vervat in het DNA van het jeugdwerk, zowel lokaal als internationaal. Denk maar aan hoe jeugdorganisaties of informele groepen van jonge vrijwilligers in de bres sprongen voor behoeftigen tijdens de coronapandemie. Hoe ze zich inzetten om jonge nieuwkomers te ontvangen of opkomen voor de rechten van jongeren in een kwetsbare situatie in België of elders.

Hoe werk je aan een mensenrechtencultuur?

“MENSENRECHTENEDUCATIE DOET DENKEN AAN EEN VORMING. DAT IS MEER IETS VOOR OP SCHOOL DAN VOOR HET JEUGDWERK.”

Mensenrechteneducatie? Enkel iets voor school? Nee hoor! Het gaat over wat we dagelijks doen in het jeugdwerk. En vooral stilstaan, praten en ervaren. Om van daaruit na te denken over wat je anders wil aanpakken. Ook zin om te ervaren hoe dit concreet mogelijk is in het jeugdwerk? Neem een kijkje bij de twaalf kant-en-klare werkvormen.

Hoe doe je aan mensenrechteneducatie als jeugdwerker?

Mensenrechten leren kennen, dat doe je via **mensenrechteneducatie**. In deze ‘educatie’ ga je mensenrechten bekendmaken en verduidelijken en zoek je naar manieren om ze te beschermen. Zo draag je uiteindelijk bij tot een universele cultuur van mensenrechten.

Maar het gaat niet enkel over het kennen van je rechten. Respect hebben voor mensenrechten is niet enkel gebaseerd op kennis, maar ook een manier van je te gedragen. Mensenrechten gaan dus ook over vaardigheden, houding en gedrag. Over leren hoe je je de rechten eigen maakt.

Mensenrechtencultuur: zet in op hoofd, hart en handen!

HART

Mensenrechten in het hart. Dit is zo wanneer er een mensenrechtencultuur is waarbij jongeren overtuigd zijn dat mensenrechten hun leven en dat van anderen beter kunnen maken. Het gaat over een **houding** volgens de **waarden en principes** van mensenrechten en over de manier waaróp mensenrechten worden geleerd binnen het jeugdwerk.

HOOFD

Mensenrechten zitten in het hoofd wanneer jongeren **kennis** hebben over de verschillende mensenrechten, het belang en de bescherming ervan.

Voorbeeld: een quiz in het jeugdhuis over kinderen op de vlucht

Voorbeeld: in de groep samen afspraken maken over hoe respectvol met elkaar om te gaan en wat te doen als de afspraken niet worden nageleefd

HANDEN

Dit gaat over het zelf leren toepassen van mensenrechten in het dagelijkse leven. Dit derde element wil stimuleren om **actie** te ondernemen (alleen of samen) om mensenrechten uit te dragen en te verdedigen.

Voorbeeld: met kinderen en jongeren naar een klimaatmars gaan

“MENSENRECHTEN ... PFFF ... IK VOEL ME ONZEKER OM DAAROVER TE BEGINNEN. IK WEET ER TE WEINIG OVER.”

Weet je niet zeker hoe je kan verwijzen naar mensenrechten? Zoek het dan eens uit samen met de jongere(n). Welke dingen hebben zij gezien of ervaren en welke discussies hebben ze gehad? Mensenrechteneducatie is meer dan enkel kennisoverdracht. Jongeren zijn net partners in het maken van de kennis. Zo ontwikkelen ze meteen ook inzichten, vaardigheden en attitudes.

Conclusie: bij mensenrechteneducatie zijn kennis, vaardigheden en attitudes alle drie even belangrijk.

Bij mensenrechteneducatie stuur je de deelnemers niet in de richting van één ‘juist’ antwoord, maar laat je verschillende meningen en inzichten toe. Je stimuleert best het zelfvertrouwen van de jongeren zodat ze durven hun mening te uiten, kritisch te zijn en het oneens te zijn met elkaar.

Gebruik je één van de kant-en-klare werkvormen in deze toolkit? Ook daar zal je merken dat er telkens meerdere antwoorden mogelijk zijn.

Bekijk mensenrechteneducatie op een brede manier

Mensenrechteneducatie gaat niet enkel over jouw rechten, maar ook over de **rechten van anderen**. Jongeren én jeugdwerkers, als individu of in groep, zullen uiteindelijk hun eigen positie en die van anderen in de samenleving beter begrijpen en zelfs veranderen.

Mensenrechteneducatie gaat over begrijpen waarom mensenrechten soms worden geschonden. Gebeurt dit omdat verschillende jongeren en volwassenen er anders over denken of ontbreekt er een duidelijke visie of beleid? Maar het gaat over meer dan enkel mensenrechtenschendingen. Het gaat ook over mensenrechten als een **gemeenschappelijk kader** om op te groeien en te leven.

Mensenrechteneducatie gaat om meer dan enkel lesgeven over mensenrechten. **Participatie en ervaringen** mogen niet ontbreken als ingrediënten. Het doel is om een omgeving te creëren waar jongeren en jeugdwerkers samen kunnen leren wat mensenrechten zijn. Daarbij vertrek je vanuit de ervaringen van jongeren en vanuit de praktijk; vanuit het 'doen'.

Er zijn evenveel **vormen van mensenrechteneducatie** als er jeugdwerkvormen (straathoekwerk, jeugdbeweging, open jeugdwerk, jeugdhuis, etc.) zijn. Er is niet één aanpak of benadering van mensenrechteneducatie die zal werken voor elke omgeving of jongere. Het is dus belangrijk om iets te gebruiken dat past binnen jouw context en bij jouw jongeren.

Hoewel mensenrechteneducatie zeker **laagdrempelig** kan zijn, worden activiteiten **best goed gepland** (met voldoende tijd). Maak een goede voorbereiding zodat je sterk in je schoenen staat. Als je met het thema aan de slag gaat, kan je een gevoelige snaar raken bij jongeren.

Voorbeelden van mensenrechteneducatie in de praktijk

JONGEREN BRENGEN TIJDENS EEN VORMING EEN EIGEN VERHAAL IN. ZO LEREN ZE UITLEGGEN WAARMEE ZE WORSTELLEN EN KOMEN ZE TE WETEN HOE ANDEREN BEPAALDE SITUATIES AANPAKKEN.

MET JONGEREN EEN LIED OF EEN TEKENING MAKEN OVER HUN MENSENRECHTEN.

EEN MENSENRECHTENPOSTER OPHANGEN IN JE LOKAAL.

EEN DAG HULP BIJEN AAN BUURTBEWONERS: 'HULP VOOR 1 UUR: RESERVEER NU!'

JONGEREN MAKEN ARTIKELS VOOR EEN TIJDSCHRIFT, ITEMS VOOR DE BLOG OF POSTS VOOR SOCIALE MEDIA OVER THEMA'S WAARVAN ZE WAKKER LIGGEN. ZO DELEN ZE HUN ERVARINGEN MET ANDEREN IN DE SAMENLEVING EN MAKEN ZE HUN PERSPECTIEF DUIDELIJK.

BIJ DE ORGANISATIE VAN EEN JONGEREN-CONGRES BESLIJSEN JONGEREN ZELF OVER DE THEMA'S, DE INHOUD EN DE WERKVORMEN.

HET PROGRAMMA VAN EEN GROEPSREIS AANPASSEN NADAT IS GEBLEKEN DAT DE GROEP DIVERSER IS DAN VERWACHT.

Mensenrechtenhouding als jeugdwerker

Mensenrechten gaan ook over jouw houding als jeugdwerker. Samen met jongeren kijk je naar je denken en doen en evalueer je hoe elkaar gelijkwaardig en respectvol te behandelen. Maar werken rond mensenrechten in een jeugdwerkcontext is niet waardenvrij. Je bent je niet altijd bewust van hoe je je opstelt als begeleider of wat je belangrijk vindt tijdens jouw activiteiten.

Deontologie en integriteit in het jeugdwerk

In het Vlaamse jeugdwerk is er een akkoord over deontologisch en integer handelen dat onder andere gebaseerd is op mensen- en kinderrechten. Dit akkoord geeft richting aan hoe je je als jeugdwerker opstelt in relatie tot kinderen en jongeren, ook in moeilijke situaties. Het komt ook aan bod in de basisopleidingen voor animatoren, hoofdanimatoren en instructeurs (kadervorming).

Neem een kijkje [op jint.be/sonar](https://op.jint.be/sonar)

Beantwoord onderstaande vragen alleen of met collega's. Welke stelling roept weerstand op? Waarbij voel je je niet helemaal comfortabel?

- Moet ik altijd neutraal zijn als begeleider in mensenrechteneducatie?

.....

.....

.....

.....

- Zijn alle antwoorden van jongeren zonder meer 'goed' in een context van mensenrechteneducatie?

.....

.....

.....

.....

- Moet een begeleider van mensenrechteneducatie een levend voorbeeld zijn van de waarden van mensenrechten?

.....

.....

.....

.....

12 KANT-EN-KLARE WERKVORMEN

Aan de slag!

Met de twaalf werkvormen in deze toolkit kan je als jeugdwerker direct aan de slag. Alle activiteiten zijn op maat van het jeugdwerk of andere niet-formele leeromgevingen. Bij meerdere werkvormen vind je ook alternatieven, zodat ze toepasbaar zijn in uiteenlopende jeugdwerkcontexten.

Ervaring? niet vereist! Wel een goede voorbereiding. Ook jeugdwerkers die nog nooit met mensenrechten aan de slag zijn gegaan, kunnen de werkvormen gebruiken. Je hoeft dus helemaal geen expert te zijn in mensenrechten om de activiteiten uit te voeren. Het is wel belangrijk om jezelf vertrouwd te maken met het materiaal ter voorbereiding van je activiteit en dit waar nodig aan te passen aan jouw doelpubliek.

Kies de activiteit die jouw jongeren aanspreekt. Elke activiteit staat op zichzelf.

Teasers! Misschien heb je geen tijd om een volledige activiteit rond mensenrechten uit te voeren of wil je het thema al eens kort onder de aandacht brengen en deelnemers bewustmaken? Ontdek acht prikkelende teasers die vertrekken vanuit het thema mensenrechten. Deze opwarmers kunnen ook gebruikt worden als introductie vooraleer je een uitgebreidere werkvorm start.

Elke werkvorm is in een aparte fiche gegoten, die je kan downloaden en printen op jint.be/sonar

Bij elke werkvorm krijg je antwoord op deze vragen:

- Welke thema's komen aan bod?
- Voor wie is de activiteit bedoeld?
- Wat is de minimale en maximale groepsgrootte?
- Welke begeleiding is nodig?
- Wat zijn de doelen van de activiteit?
- Hoelang duurt de activiteit?
- Hoe verloopt de activiteit?

- Welke voorbereiding is nodig?
- Welk materiaal heb je nodig?
- Hoe pak je de nabespreking aan?

Hoe zet je een werkvorm op rond mensenrechten?

Mensenrechteneducatie kan goed worden toegepast binnen het kader van niet-formeel leren (leren buiten de schoolse context).

Als jeugdwerkorganisatie kan je op verschillende manieren aan mensenrechteneducatie doen. Enkele elementen die van belang zijn bij elke activiteit:

Check-in: maak aan het begin altijd tijd om eens te polsen bij de kinderen of jongeren hoe het met hen gaat. Misschien hebben ze die dag iets lastigs meegemaakt, is er iets in de groep gebeurd of willen ze gewoon graag iets delen met de anderen. Een kort gesprekje is een goede manier om de energie te kanaliseren, zodat die geen impact heeft op de workshop of werkvorm die je hebt voorbereid.

Activiteit: denk uiteraard op voorhand goed na over wat je wil bereiken met je activiteit. Hoewel kennis en competenties deel uitmaken van mensenrechteneducatie, staat de deelnemer centraal. Wat de deelnemer leert of ervaart zou een nut moeten hebben voor het dagelijkse leven. De werkvormen en activiteiten in deze toolkit vragen om jouw flexibiliteit. Als begeleider moet je bereid zijn om de inhoud en het niveau van de werkvorm aan te passen aan de realiteit en noden van de deelnemers.

Nabespreking en evaluatie: zorg als begeleider altijd voor een nabespreking over de inhoud en het proces van de activiteit. Maak op voorhand enkele vragen waarin je de leerpunten van de activiteit naar voren brengt.

Follow-up en actie: een activiteit uitvoeren is niet altijd genoeg. Er is vaak opvolging nodig zodat het geleerde wordt versterkt en niet wordt vergeten. Sta voldoende stil bij hoe je de jongeren kan aanzetten om actie te ondernemen over mensenrechten.

ONTDEK DE WERKVORMEN UIT DE TOOLKIT

1
TEASERS Op zoek naar een korte, actieve werkvorm over mensenrechten om je jeugdwerkactiviteit mee op te starten? Heb je zin om een activiteit rond mensenrechten te doen, maar heb je niet veel tijd? Voel je je als begeleider nog niet helemaal klaar voor een 'grote' mensenrechtenactiviteit? Ontdek dan deze 8 prikkelende teasers die vertrekken vanuit het thema mensenrechten!

3
1-2-3 BINGO!
Hoe goed ken jij de mensenrechten?

4
PRIVILEGES TE KOOP
Een werkvorm om bloot te leggen wie (on)bewust veel macht heeft.

2
DEMOCRATIE ONDER DRUK
De deelnemers komen terecht in een simulatie waar ze geconfronteerd worden met discriminatie, tegengestelde meningen en zelfs haatspraak.

5
TUSSEN VIER MUREN
Mensenrechten en ik?!

6

ADVOCAAT VAN DE DUIVEL

Verschillende perspectieven op mensenrechtenthema's.

7

30 MINUTEN

Een chaosspeel waarin je ontdekt wat opkomen voor je rechten betekent.

8

IN BEELD

Iedereen ontwerper van eigen rechten!

10

MENSENRECHTENPUZZEL

Zoek het ontbrekende stuk van de puzzel.

9

DE DRIJVENDE STAD

Wat als we weer opnieuw zouden kunnen beginnen?

11

LEVENDE BINGO

Verzamel jouw mensenrechtenvoorwerpen.

12

DE VLAM ERIN

Meet de mensenrechtentemperatuur van jouw jeugdwerkorganisatie.

Wil je een visueel overzicht van de mensenrechten? Wil je voor je deelnemers de verschillende mensenrechten zichtbaar en tastbaar maken? Gebruik dan ook zeker de mensenrechtenposter en de 24 mensenrechtenkaarten. Alle materiaal vind je [op \[jint.be/sonar\]\(http://op.jint.be/sonar\)](http://op.jint.be/sonar)

Antwoorden mensenrechtenquiz (p. 12-13)

Gelden mensenrechten voor iedereen ter wereld? Ja. Mensenrechten zijn universeel. Ze zijn hetzelfde voor alle mensen waar ook ter wereld. Mensenrechten heb je niet omdat je van een bepaald land afkomstig bent, maar omdat je mens bent. Het maakt dus niet uit waar je woont.

Welk recht is geen mensenrecht? Recht om jezelf te verdedigen. Artikel 16 van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens zegt: "Zonder enige beperking op grond van ras, nationaliteit of godsdienst, hebben mannen en vrouwen van huwbare leeftijd het recht om te huwen en een gezin te stichten. Zij hebben gelijke rechten wat het huwelijk betreft, tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan. Een huwelijk kan slechts worden gesloten met de vrije en volledige toestemming van de aanstaande echtgenoten." Artikel 3 bepaalt dat iedere persoon het recht heeft op leven, vrijheid en onschendbaarheid van zijn persoon.

Welk mensenrecht is het belangrijkste: recht op voeding of recht om niet gediscrimineerd te worden? Beide, alle mensenrechten zijn even belangrijk. De schending van één recht leidt vaak tot de schending van een ander recht. Er is geen hiërarchie tussen mensenrechten. Eén recht realiseren, betekent vaak dat we een ander ook realiseren.

Op welke dag vieren we de Dag van de Mensenrechten? 10 december. Op 10 december 1948 werd de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aangenomen door de Algemene vergadering van de Verenigde Naties. Dit wordt jaarlijks gevierd.

Welk recht is een kinderrecht? Alle hierboven beschreven rechten.

In welk jaar werd het Kinderrechtenverdrag goedgekeurd? 1989. Het Kinderrechtenverdrag is aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in 1989 en geratificeerd door België (als een van de eerste landen!) in 1991.

Meer weten en lezen?

Op jint.be/sonar wijzen we je de weg naar **andere toolkits, werkvormen en publicaties** om je te verdiepen in mensenrechten en mensenrechteneducatie.

Bij het samenstellen van deze toolkit maakten we gebruik van deze **bronnen**:

Cattrijse, L. (2006): Participation and Human Rights Education: A Gordian Knot? In Ang, F. (e.a.), Participation Rights of Children, Intersentia, Antwerpen

Archard, David William: "Children's Rights", The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Summer 2016 Edition), Edward N. Zalta (ed.): plato.stanford.edu/entries/rights-children/#ChiRigAduRig

Compass - Manual on Human Rights Education for Young People, Council of Europe 2002
www.coe.int/en/web/compass

Compasito – Manual on Human Rights Education for Children, Council of Europe 2009
www.eycb.coe.int/compasito

Flowers, N. et al. (2000), The Human Rights Education Handbook – Effective Practices for Learning, Action and Change. Human Rights Resource Center, University of Minnesota

Over Mensenrechten (2017, 20 april). Amnesty International. Geraadpleegd op 8 december 2020, van www.amnesty-international.be/mensenrechten/over-mensenrechten

Reynaert D, Bouverne-De Bie M., Vandevelde S. (2010) Children's rights education and social work: Contrasting models and understandings, International Social Work, 443-456

Verhellen, E.: "Implementatie van kinderrechten, ook een academische verantwoordelijkheid", in W. Vandenhole (ed.), Kinderrechten als mensenrechten: een multidisciplinaire verkenning. Antwerpen, Intersentia, 2007, 1-24

Kenniscentrum Kinderrechten, 'Reflectietekst', 2012
www.keki.be/sites/default/files/2012%2006%20reflectietekst%20kinderrechten.pdf

Uit De Marge. (z.d.). Jongerencongres – Uit De Marge. Geraadpleegd op 9 december 2020, van www.uitdemarge.be/jongerencongres/

Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. (z.d.). College voor de Rechten van de Mens. Geraadpleegd op 8 december 2020, van mensenrechten.nl/nl/universele-verklaring-van-de-rechten-van-de-mens

Vandenhole, W.: "Het kind en het badwater: de kruisbestuiving van kinderrechten en mensenrechten", in W. Vandenhole (ed.), Kinderrechten als mensenrechten: een multidisciplinaire verkenning. Antwerpen, Intersentia, 2007, 25-49

Vandekinderen C., Roose R., Raeymaeckers R., Hermans K., The DNA of social work as a human rights practice from a frontline social workers' perspective in Flanders, European Journal of Social Work, 876-888

Youth For Human Rights: noored.ee/human-rights-education/

1994 the General Assembly of the United Nations declared the UN Decade of Human Rights Education (1995-2004)

Over deze toolkit

Tussen december 2016 en december 2019 liep het Europese project 'Youth for Human Rights' (Jeugd voor Mensenrechten) met als doel mensenrechten en mensenrechteneducatie te introduceren in het jeugdwerk en andere niet-formele leeromgevingen voor jongeren. JINT was een van de partners in een internationaal partnerschap van 8 Nationale Agentschappen van de Europese Jeugdprogramma's.

Vanuit het project kwam de aanbeveling om vrijwilligers en professionals in het jeugdwerk verder te ondersteunen door kwaliteitsvol materiaal en tools te ontwikkelen die bruikbaar zijn in hun dagelijkse werk met jongeren.

De inhoud van deze toolkit werd ontwikkeld door het Kenniscentrum Kinderrechten vzw (KeKi) in opdracht van JINT vzw. Ter voorbereiding vonden verschillende gesprekken met jeugdwerkers plaats om te achterhalen hoe zij naar de relatie tussen mensenrechten en jeugdwerk kijken.

Het project en de ontwikkeling van de toolkit werden ondersteund door de Europese Jeugdprogramma's Erasmus+: Youth in Action (2014-2020), Erasmus+ Jeugd (2021-2027) en het European Solidarity Corps (2021-2027).

Colofon

Deze toolkit kwam tot stand dankzij dit krachtige team:

Inhoud: Kenniscentrum Kinderrechten vzw met dank aan Evi Steyaert en freelance jeugdwerktrainer Anne Peeters

Redactie: Rilke Mahieu (JINT vzw) en Silvie Strobbe (JINT vzw)

Eindredactie: sofieschrijft.be

Lay-out: wearestardust.be

Coördinatie: Rilke Mahieu (JINT vzw)

Dank aan iedereen die een steentje bijdroeg: de jeugdwerkers die aan de feedbackgroepen deelnamen, de organisaties die praktijken deelden, de vormingsmedewerkers die werkvormen hielpen verfijnen, de JINT-collega's die betrokken waren bij Youth for Human Rights en de Aanstokerij.

V.U. JINT vzw Koen Lambert | Grétrystraat 26, 1000 Brussel
02 209 07 20 | jint@jint.be | www.jint.be
0441.254.285 | RPR Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel

SONAR

BRENG
MENSENRECHTEN IN
HET JEUGDWERK AAN
DE OPPERVLAKTE

Mensenrechten en jeugdwerk: ze zijn nauwer verbonden dan je denkt.

Ontdek in de SONAR toolkit hoe jij als jeugdwerker elke dag bijdraagt aan de rechten van jongeren. Leer bij over mensenrechten en kom te weten hoe je ze kan uitdragen en toepassen in jouw jongerenwerking. En ga direct aan de slag met de 12 werkvormen.

Kortom: veel inspiratie om kleine en grote stappen te zetten in het realiseren van mensenrechten in het jeugdwerk!

www.jint.be/sonar

Surf naar www.jint.be om de verschillende toolkits te bekijken, bestellen of downloaden.

JINT biedt ondersteuning aan rond verschillende thema's die het jeugdwerk en jongerenorganisaties aanbelangen.

De JINT Sherpa reeks zet je op weg met praktische info, tips en werkvormen. De handige Sherpa toolkits ondersteunen je om de kwaliteit van je werking met jongeren te verhogen.

